

Karlshamn kör läxlöst

När Norrevångskolan i Karlshamn
skippade läxorna gick betygen upp och eleverna
trivdes bättre. Men forskningen om läxornas
för- och nackdelar är inte entydig.

Av Mari Edman



LÄXFRITT ÄR ETT LADDAT ORD. Därför är det inte konstigt att Norrevångskolan i Mörrum i Karlshamns kommun har fått mycket uppmärksamhet både i medierna och från andra skolor. Den är nämligen inne på sin fjärde läxfria termin.

– Vi är nog lite av pionjärer, men jag trodde inte att det skulle bli så här upphaussat, säger rektorn Patrik Johnsson. Man måste våga prova något annat när man märker att arbetet inte fungerar. Och följer man forskningen så inser man att mycket av det som vi gör i skolan i dag inte är så himla bra.

Att slopa läxorna var inte den enda förändringen som infördes när Norrevångskolan förra året gjordes om till, vad Patrik Johnsson kallar, en ”totalskola” för de 203 eleverna i årskurs 7–9. Skolan har nu ett tvåläraresystem på lektionerna och mentorskap. Dessutom serveras frukost till dem som vill.

– Jag tror inte på punktinsatser, utan man måste satsa på ett helhetskoncept. Vi erbjuder också en pedagogledd extra studietimme varje dag. Den är helt frivillig. Några skulle nog behöva gå dit oftare, men det måste kännas meningsfullt för dem, förklarar Patrik Johnsson. →



→ Hans mål är att eleverna inte ska behöva något annat stöd än det som de får i skolan. Skolan ska, som han säger, vara den kompensatoriska kraften som utjämnar samhällsklyftorna och skapar trygghet.

– Här är man kvar tills arbetsdagen är slut. Sedan är man ledig. Vi visar tydligt för eleverna att vi finns här för dem. Lyssnar man på eleverna är det väldigt lätt ibland. Möter vi dem så möter de oss.

Frukosten kostar skolan 20 000 kronor per läsår. Men den har inte fått extra resurser eller tjänster till sin satsning. Däremot har man omfördelat lärartid och samtliga lärare har varit tvungna att tänka om.

– Några lärare har fått jobba mycket med det didaktiska förbättringsarbetet. Hur får man in förmågor och färdigheter endast måndag till fredag? Kurs- och läroplanen är ju densamma. Men skolan har engagerade och pålästa lärare och endast en har bytt skola.

Patrik Johnsson berättar att tre föräldrar hörde av sig när läxorna avskaffades. Två var glada över att slippa konflikter med sina barn och en ville veta hur hen kunde hjälpa till.

”Totalskolan” har blivit en succé. Korttidsfrånvaron är ytterst liten, vandaliseringen har minskat och enligt skolans undersökningar tycker 90 procent av eleverna att det är meningsfullt att vara där.

Detta återspeglas i skolans meritvärde. Från att ha varit ganska lågt under de senaste 15 åren steg det i år till strax över snittet, det vill säga 214,8.

– Det vi ser är att eleverna lär sig tio gånger mer på frivillig studietid än genom läxor. Vi slipper också läxförhör, vilket



En frivillig, pedagogledd extra studieimme varje dag är en del av Norrevångskolans framgångsrecept.

gör lektionstiden mer effektiv.

Läxor är sedan 1994 inte reglerade i skolans styrdokument. Men de har en lång tradition och är vanligt förekommande. Patrik Johnsson menar att det inte finns några bra bevis på att just läxor är en framgångsfaktor. Hittills har han inte sett någon som säger emot Hattie, säger han.

I sin forskningsöversikt *Synligt lärande* visar John Hattie att läxor förbättrar elevers resultat i en förhållandevis blygsam grad. Och främst för äldre elever.

ENLIGT INGRID WESTLUND, doktor i pedagogik vid Linköpings universitet, finns det ingen entydig bild av läxors effekter.

– Resultaten är motstridiga. Men lärare tar ofta för givet att läxor bidrar till elevernas kunskapsbildning. Läxor har en så självklar plats att de inte går att ifrågasätta, säger hon.

”Det är kvaliteten på läxorna som är det intressanta.”

Den svenska läxforskningen är inte särskilt omfattande. Främst har man undersökt sociala konsekvenser av läxor för elever och föräldrar, samt hur läxor påverkar likvärdigheten i undervisningen.

Men i en studie förra året visade pedagogikprofessor Jan-Eric Gustafssons vid Göteborgs universitet att det finns ett positivt samband mellan hur mycket tid klasser i årskurs 8 lägger ner på matematikläxor och deras resultat på matematikprov – om man ser till klassens resultat och inte individens. Självt hade Ingrid Westlund ingen avsikt att forska om läxor, utan om hur elever uppfattar tid.

– Men när jag 2003 gjorde en uppföljning av min tidigare forskning så pratade eleverna väldigt mycket om läxor, att de strukturerade deras vardag och att eleverna kände sig stressade. Så jag kände att jag var tvungen att sätta mig in i den forskning som fanns.

Just nu tycker Ingrid Westlund att det finns en hel del intressant sådan. Hon nämner en norsk rapport från förra året som visar att finska lärare följer upp läxor på ett annat sätt än svenska och norska, nämligen med hela klassen så att ett extra

lärtillfälle uppstår. Det sägs vara en förklaring till varför finska elever ligger bättre till än svenska och norska i Pisa-studierna.

Andra studier har visat att elever lyckas bättre med uppgifter som de tycker är meningsfulla, att de värdesätter läxor mer om de har en koppling till undervisningen, att läxor sällan är individanpassade och att de skapar konflikter i hemmen.

– Min erfarenhet är att lärare anser att elever lär sig arbetsdisciplin av läxor, men det finns ingen forskning som har tittat på det. Däremot finns det både i Sverige och internationellt kritik som säger att läxor kan förstärka skillnader i studieresultat, säger Ingrid Westlund.

– Får eleverna läxor som de behöver hjälp med hemma bjuder man in socioekonomiska skillnader.

Hur läxor faktiskt ser ut har det forskats alldeles för lite om. Förra året disputerade dock Max Strandberg vid Stockholms universitet om ”samarbetsläxor”, som han införde när han arbetade som lärare i Stockholmsförorten Rinkeby. Till exempel kunde eleverna få i uppdrag att intervjua sina föräldrar om dödsstraff.

– Med samarbetsläxor blir föräldrarnas livserfarenheter en resurs i skolarbetet. Eleverna får skriva ner vad de har pratat om och läsa upp det i klassrummet. Ju fler olika svar man får, desto mer dynamisk kan undervisningen bli, säger han.

Max Strandberg och Ingrid Westlund är huvudförfattare till Skolverkets nya stödmaterial om

– Jag tror inte på punktinsatser. Man måste satsa på ett helhetskoncept, säger Patrik Johnsson, rektor på Norrevångskolan.

EN BRA LÄXA:

- > är en uppgift som eleven förstår
- > är en uppgift som är väl förberedd och en tydlig del av undervisningen
- > är tidssatt, så att eleven har fått veta hur lång tid den ska ta att göra
 - > är väl avgränsad
 - > kräver inte extralärare hemma
 - > följs upp i klassen som ett ytterligare lärtillfälle
- > är en uppgift där hemmiljön kan utnyttjas

Källa: *Läxor i praktiken – ett stödmaterial om läxor i skolan*, av Skolverket

läxor i skolan. De är överens om att det finns mycket forskning som säger att läxor ska följas upp för att eleverna ska känna sig motiverade att göra dem.

– Det är också viktigt hur läxorna introduceras, säger Max Strandberg. Om vi ska ha läxor eller ej är ointressant. Kvaliteten på dem är det intressanta.

På Norrevångskolan blev eleverna glada när läxorna avskaffades. Nina Moradzada, 15 år, hoppades att det skulle betyda mer fritid och mer tid med familjen.

– Och så har det blivit. Man kan inte få samma hjälp av föräldrarna som av lärarna. Men jag är mest kvar inför prov, eller om jag har varit sjuk.

Hon förklarar att de har prov lite oftare och att ”hemtentor” görs i skolan. Men det betyder

inte att eleverna aldrig gör något skolarbete hemma.

– Jag vill ha höga betyg inför gymnasiet. Då måste jag plugga till proven. Läxor gör man mer för att lärarna ska bli nöjda, inte för att lära sig.

Rektor Patrik Johnsson önskar att fler skolor tänkte om.

– Vi måste bli bättre på att anamma skolforskningen. Det finns mycket som går att förändra i den svenska skolan. Men jag upplever att vår skola är på rätt väg. ●

Läs mer:

Läxfritt: för en likvärdig skola, av Pernilla Alm

Läxor i praktiken – ett stödmaterial om läxor i skolan, av Skolverket

Läxor om och för kulturell mångfald med föräldrars livserfarenhet som resurs – några kritiska aspekter, doktorsavhandling av Max Strandberg

